

njem položaja arhivista. Arhivisti bi morali biti tako usposobljeni, da ne bi smelo prihajati do izgube dokumentov. Dokumentacijo ali dele dokumentacije lahko uničimo le pod nadzorom in z beleženimi postopki.

Pred zaključkom smo udeleženci pod vodstvom Antonia Montedura prevedli še nekaj izrazov za mednarodni slovar arhivske terminologije. 11. mednarodno arhivsko šolo smo zaključili s kratko zaključno slovesnostjo in podelitvijo certifikatov ter ogledom prostorov Državnega arhiva v Trstu in dela v arhivu ter ogledom razstave dokumentov o razvoju jadranskega in veslaškega športa v Trstu.

Aleksander Lavrenčič

Poročilo z Mednarodne arhivske šole v Parizu (Stage Technique International D'archives)

Pariz (Francija), 26. marec – 26. april 2018

Mednarodna arhivska šola v organizaciji francoskega ministrstva za kulturo poteka neprekinjeno že od leta 1951 in je gotovo ena najstarejših in najuglednejših arhivskih šol na svetu. Program šole je splošne narave in zajema vse bistvene vidike arhivske teorije in prakse. Obsega vsa področja dela z arhivskim gradivom, ki jih Francozi silno radi povzemajo s pomočjo štirih C-jev (collecter – prevzemanje; classer – urejanje; conserver – hranjenje; communiquer – posredovanje). Šola je zamišljena kot nekakšen temelj mednarodne frankofonske arhivske skupnosti, zato je nujen pogoj za udeležbo dobro znanje francoščine. Komunikacija med poukom in tudi v prostem času med udeleženci namreč poteka izključno v francoščini.

Prvega dne smo se vsi »stažisti« zbrali v prostorih ministrstva za kulturo v samem centru Pariza, kjer nam je dolgoletni direktor izobraževanja Jean-Pierre Defrance podrobneje predstavil program. Vsebina šole je bila razdeljena v pet tedenskih modulov: osnove arhivistike; prevzemanje arhivskega gradiva in upravljanje dokumentarnega in arhivskega gradiva; posredovanje in valorizacija; urejanje in popisovanje; konservacija-restavracija in digitalizacija. Letošnje šole se je udeležilo 34 udeležencev s 4 celin (Amerika, Afrika, Azija in Evropa) in iz 20 različnih držav, pri čemer so prevladovala bivše francoske kolonije. Bil sem seveda edini udeleženec iz Slovenije. Direktor Defrance mi je takoj ob prvem srečanju omenil, da je vesel, da imajo po dolgih letih zopet udeleženca iz naše države in da ga čudi, da za to šolo pri nas ni več zanimanja. Odvrnil sem mu, da je verjetno glavna ovira za to francoščina in da je vsekakor škoda, da slovenski arhivisti ne izkoriščajo te enkratne priložnosti.

Arhivska šola je bila zastavljena izrazito interaktivno z modernimi pedagoškimi prijemi. Prevladovala je kultura stalnega dialoga med predavatelji in udeleženci. Vsi predavatelji so nas namreč nenehno spodbujali, da brez zadržkov postavljamo vprašanja. Približno tretjina celotnega časa je bila namenjena praktičnemu delu – delavnicam, pisanju nalog in dnevnika, različnim predstavitvam, referatom, igri vlog ipd. Šola je potekala med delovniki od devete ure zjutraj do petih popoldne z vmesnim odmorom za kosilo. Pouk smo imeli skorajda vsak dan na drugi lokaciji, kar je bilo nedvomno precej naporno, vendar je tudi izjemno popestrilo program.

Naslov modula prvega tedna je bil *Osnove arhivistike*. Uvodoma nam je bil predstavljen mednarodni frankofonski portal arhivistike (PIAF).⁶ Portal je vsebinsko izredno bogat, na njem med drugim najdemo privlačne izobraževalne

⁶ Internetni vir: <http://www.piaf-archives.org/>. Pridobljeno, 3. 3. 2018.

Delo v skupinah – izdelava programa arhivske novogradnje.

vsebine, ki pokrivajo celotne arhivsko stroko, prostor za komunikacijo, obveščanje ipd. Vsekakor primer arhivskega foruma, kakršnega bi slovenska arhivistika nujno potrebovala.

V prvem tednu smo obiskali znamenito Ecole nationale des Chartes, kjer so nam predstavili to ustanovo z bogato tradicijo. Tam smo imeli okroglo mizo z naslovom *Izzivi arhivske stroke dandanes*, pri čemer smo se seznanili s trendi sodobne arhivistike v Franciji. Te bi lahko na kratko strnili v tri sklope: vplivi digitalne revolucije, iskanje ravnovesja med dostopnostjo in zaščito podatkov in novi izzivi makrovalorizacije. V tem tednu smo obiskali tudi nacionalni arhiv na lokaciji Pierrefitte-sur-Seine, ki je novogradnja iz leta 2013.⁷ Tam smo imeli okroglo mizo na temo francoske arhivske mreže in organizacije arhivskega izobraževanja v Franciji. Naj omenim, da je v Franciji možno študirati arhivistiko na dvajsetih univerzah. V državnem arhivu smo se udeležili tudi javne debate v organizaciji društva francoskih arhivistov na temo aktualnih problemov sodobne arhivistike. Zadnji dan v prvem tednu je bil namenjen obisku diplomatskega arhiva v predmestju Pariza (Courneuve), ki je prav tako novogradnja iz leta 2009. Tam smo v okviru okrogle mize debatirali o mednarodnem sodelovanju pod okriljem Mednarodnega arhivskega sveta, predstavljen pa nam je bil tudi Modri ščit Haaške konvencije. V diplomatskem arhivu smo si za zaključek tedna ogledali še čudovite arhivske prostore (skladišča s 120 tekočimi km arhivskega gradiva, čitalnico, prostor za pregledovanje arhivskih pripomočkov).

Modul drugega tedna je nosil naslov *Prevzemanje arhivskega gradiva in upravljanje z dokumentarnim in arhivskim gradivom*. Šola je tri dni potekala v prostorih Ministrstva za finance in ekonomijo Republike Francije, ki ima med francoskimi javnimi arhivi poseben status, saj samo hrani svoje arhivsko gradivo, velja pa tudi za najbolj ozaveščenega ustvarjalca arhivskega gradiva na področju varstva arhivskega gradiva. V tem modulu smo se podrobno seznanili

⁷ Konstrukcija te enajstnadstropne stavbe, v kateri hranijo 300 tekočih km AG, je narejena iz samega betona in stekla. Francozi pravijo, da bi se danes raje odločili za gradnjo z več izolacije oz. večjo akumulacijo toplote, saj so stroški vzdrževanja visoki.

z osnovnimi principi in postopki prevzemanja arhivskega gradiva in izločanja dokumentarnega gradiva, postopki pisarniškega poslovanja pri ustvarjalcih arhivskega gradiva in spoznali vsebino konkretnih pripomočkov pri teh procesih (klasifikacijski načrt z roki hrambe, prevzemni popis ipd.). Udeleženci šole smo morali sami preučiti nekaj problemov, ki se pogosto pojavljajo v fazi prevzemanja arhivskega gradiva od ustvarjalca in jih v obliki igre vlog predstaviti drugim udeležencem. En dan smo posvetili prevzemanju elektronskega gradiva, kjer smo se seznanili s programom za prevzemanje Arcade in izkušnjami ter izzivi prevzemanja različnih oblik elektronskega arhivskega gradiva (baze podatkov, elektronska pošta, nestrukturirani dokumenti ...). Elektronsko arhivsko gradivo v skladu s standardom OAIS prevzemajo od leta 2013, doslej pa so izvedli okoli 120 prevzemov.

Zadnji dan drugega tedna smo imeli program v gradu Vincennes na obrobju Pariza, kjer ima sedež arhiv francoskega ministrstva za obrambo. Tudi ta ima poseben status, saj lahko hrani lastno arhivsko gradivo. Trenutno hranijo kar 450 tekočih km arhivskega gradiva na več lokacijah v Franciji. Tako kot v nacionalnem in diplomatskem arhivu tudi v vojnem arhivu za elektronsko arhiviranje uporabljajo program VITAM. Na gradu Vincennes je bila organizirana okrogla miza na temo prevzemanja javnega in zasebnega arhivskega gradiva, prav tako pa smo imeli dve zanimivi predavanji o problematiki prevzemanja arhivskega gradiva, pri čemer smo se seznanili z najnovejšimi trendi valorizacije gradiva pri ustvarjalcih (*archives essentielles*) in revalorizacije arhivskega gradiva v arhivih. Nasploh lahko zatrdim, da je v Franciji tako kot v številnih drugih arhivih zahodnega sveta valorizacija arhivskega gradiva trenutno nedvomno najaktualnejša tema. Ker se arhivi soočajo z ogromno produkcijo dokumentarnega gradiva, gre trend v smeri omejevanja količin prevzetega gradiva na podlagi (makro)valorizacije s pomočjo analize funkcij ustvarjalcev arhivskega gradiva.⁸

Tretji teden smo začeli z obravnavo postopkov digitalizacije gradiva. Po uvodnem teoretičnem predavanju in predstavitvi tehničnih postopkov digitalizacije smo obiskali podjetje Arkhenum v predmestju Pariza, kjer smo se seznanili z vsemi bistvenimi procesi in izzivi digitalizacije različnih vrst arhivskega gradiva. Razdelili smo se v manjše skupine in si ogledali postopke digitalizacije arhivskega gradiva, postopke obdelave, kontrole in valorizacije ter nazadnje še postopke digitalizacije v okviru pisarniškega poslovanja. V okviru okrogle mize smo si nato izmenjali različna mnenja in poglede na to dejavnost. V torek dopoldne smo si ogledali stalno razstavo arhivskega muzeja in depoje nacionalnega arhiva v centru mesta (Hôtel de Soubise). Po obisku gradu Compiègne severno od Pariza smo še istega dne prispeli v mesto Beauvais, kjer smo preživeli naslednje tri študijske dni v tamkajšnjem regionalnem arhivu departmaja Oise.

Regionalni arhiv v mestu Beauvais je bil zgrajen leta 2002 in ima kakovostne depojske in javne prostore ter zelo bogato tehnično opremo (skenerje za večje formate, fotografski atelje ipd.) V arhivu je zaposlenih 42 uslužbencev, hranijo 35 tekočih km AG in skrbijo za dva tisoč ustvarjalcev arhivskega gradiva. V arhivu smo si ogledali tudi najdragocenejše primerke arhivskega gradiva. Trije dnevi v tem regionalnem arhivu so bili vsebinsko posvečeni komunikaciji arhiva z javnostjo. Predstavljena nam je bila politika posredovanja arhivskega gradiva javnosti (pedagoška služba, razstave, predavanja, izdajanje publikacij, spletna stran in čitalniška služba). Za nas so pripravili kaligrafsko delavnico,

⁸ Samo leta 2015 so npr. francoski javni arhivi prevzeli 83 tekočih km AG, torej toliko gradiva, kot ga hranijo vsi slovenski javni arhivi skupaj. Več o konceptu *archives essentielles* gl. poročilo Christine Nougaret: Une stratégie nationale pour la collecte et l'accès aux archives publiques à l'ère numérique (https://francearchives.fr/file/b0d655950508ab637adb10e-ce33d381644d6d37/2017_03_24_RAPPORT_DEFINITIF_NOUGARET.compressed.pdf).

Udeleženci arhivske šole na zaključni prireditvi in podelitvi spričeval.

kjer smo se kot udeleženci sami preizkusili v lepopisju. Imeli smo vodena ogleda razstave o kartografiji iz 18. stoletja in znamenite mestne katedrale. Teden smo zaključili s predavanji udeležencev šole.

Četrty teden smo začeli v arhivu departmaja Seine Saint-Denis (Bobigny), nato pa nadaljevali v nacionalnem arhivu v Parizu (Hôtel de Soubise). Obdelovali smo temo modula z naslovom *Urejanje in popisovanje arhivskega gradiva*. Spoznali smo osnovne pojme teorije in prakse arhivskega urejanja in popisovanja s poudarkom na mednarodnih standardih popisovanja arhivskega gradiva. Nato smo v nacionalnem arhivu v Parizu imeli delavnice na temo arhivskega popisovanja z odprtokodno aplikacijo ICA-AtoM.

Modul zadnjega tedna je imel naslov *Konservacija-restavracija in digitalizacija*. Teden smo preživeli večinoma v nacionalnem arhivu na lokaciji Pierre-fitte-sur-Seine. Najprej smo si ogledali restavratorske delavnice in fotografski atelje, nato še prostore službe za uporabo arhivskega gradiva ter čitalnico. Popoldne smo imeli okroglo mizo na temo arhivskih stavb (novogradnje in adaptacije arhivskih stavb). V torek smo modul nadaljevali s predavanjem na temo materialov, ki se uporabljajo za tehnično opremo. Spoznali smo vse primerne, manj primerne in neprimerne materiale, ki se uporabljajo v arhivih za tehnično opremo ali oporo arhivskemu gradivu. Nato smo imeli predavanje o različnih nevarnostih, ki lahko ogrožajo arhivsko gradivo (insekti, glodavci, plesni), in spoznali metode boja proti tem nevarnostim. Dan smo zaključili s praktično delavnico, pri čemer je moral vsak udeleženec praktično izvesti zaščito poškodovanih knjig z zavijanjem v trdne papirne ovoje. Sredo smo preživeli v muzeju *Petit palais* v centru Pariza, kjer smo se teoretično in praktično ukvarjali z izdelavo načrta varovanja in reševanja ogroženega arhivskega gradiva. Zadnji dan tečaja je bil v četrtek, 26. aprila. Dopoldne smo posvetili spoznavanju hrambe avdio-vizualnega gradiva in izzivom elektronskega arhiviranja. Sledilo je zanimivo predavanje na temo reševanja ogroženega arhivskega gradiva, ki je bilo okuženo s plesnijo na lokaciji Fontainebleau v Parizu. Leta 2015 je namreč del arhivskih depojev na omenjeni lokaciji zalila voda in povzročila, da je plesen

okužila 11 tekočih kilometrov arhivskega gradiva.⁹ Dekontaminacija omenjenega gradiva z žarki gama, razprševanje, nova tehnična oprema, posebni prevozi in začasno skladiščenje je državo stalo kar 1,65 milijona €.

Popoldne zadnjega dne je moral vsak udeleženec šole na skupnem sestanku podati ustno oceno programa in predlagati izboljšave. Že pred tem smo morali vsi izpolniti obsežno spletno anketo o poteku arhivske šole. Zvečer smo imeli v prostorih ministrstva za kulturo zaključno slovesnost s podelitvijo spričeval. Slovesnosti se je udeležilo tudi nekaj predstavnikov ambasad držav udeležencev šole, žal nihče iz Slovenije.

Mednarodna frankofonska arhivska šola STIA 2018 je upravičila moja pričakovanja, saj je bila zelo dobro organizirana, poučna, aktualna in nadvse razgibana. Zelo dobro je bilo zamišljeno in izvedeno ravnoesje med teoretičnim delom (predavanja, okrogle mize) in praktičnim poukom (delavnice, izdelava različnih izdelkov, referati, igre vlog). Med predavanji in okroglimi mizami smo udeleženci vedno izkoriščali pripravljenost predavateljev na dialog in postavljali veliko vprašanj. Šolo je pomagalo izpeljati okoli 70 različnih predavateljev.

Kot oblika teoretičnega uvoda je bil letos prvič organiziran spletni tečaj arhivistike (SPOC) v organizaciji Univerze Pariz 8. Obsežen tečaj, sestavljen iz sedmih modulov, ki je potekal dva meseca pred prihodom v Pariz, mi je omogočil spoznavanje francoske arhivske terminologije in poglobitev znanja arhivistike. Uspešen zaključek spletnega tečaja pred začetkom šole je bil tudi obvezen pogoj za udeležbo na arhivski šoli.

V okviru šole smo prejeli ogromno koristne literature in spletnih povezav, ki omogočajo nadaljnji študij. Nedvomno pa je bila izjemna vrednost tega izobraževanja veliko novih poznanstev s kolegi z vsega sveta. Lahko zaključim, da je bila arhivska šola precej naporna in zahtevna, vendar vredna vloženega časa in truda.

Mag. Mitja Sadek

⁹ Stavba je bila zaradi slabe statike že od marca 2014 hermetično zaprta, zato so šele nekaj mesecev po nesreči odkrili, da je depoje zalila voda.